

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 22. září 2021

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

NA STOPĚ POSLEDNÍM LOVCŮM A SBĚRAČŮM V ČESKÝCH ZEMÍCH

Jak žili poslední pravěcí lovci a sběrači? A jak vypadala tehdy česká krajina? Na tyto otázky hledá odpověď mezinárodní tým archeologů. V rámci víceletého výzkumu zkoumají převisy na Kokořínsku. Letos se jim podařil mimořádný nález dvou někdejších ohnišť, který nastiňuje styl života pravěkých lidí.

Skalní převisy patří mezi nejdůležitější lokality, kde lze v našem prostředí severního mírného pásu zachytit cenné informace o pravěkých lovcích a sběračích. Oproti pozdějším zemědělcům (v ČR po pol. 6. tis. př. Kr.) tyto společnosti většinou neměly stálá sídla a nestavěly architekturu, která by zanechala výraznější stopy v krajině. Skupiny lovců a sběračů byly sice mobilní, ale často využívaly některé krajinné útvary, například převisy. Letošní průzkum vytipovaných míst na Kokořínsku přinesl cenné informace k jejich poznání.

Najít v jedné sezoně takové dvě obdobné nálezové situace je mimořádné.

”

”

„Našli jsme dvě stejně konstruovaná ohniště z doby lovců a sběračů ve dvou různých převisích. Okolo ohnišť jsou stopy konstrukce z kůlů. Najít v jedné sezoně takové dvě obdobné nálezové situace je mimořádné,“ říká Karolína Pauknerová z Centra pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR.

Podle dosavadních poznatků z terénního výzkumu obě ohniště pocházejí ze stejného období, tzv. mezolitu. Lidé, kteří se na Kokořínsku před tisíci lety pohybovali, zanechali ve dvou převisích, vzdálených od sebe vzdušnou čarou téměř 4 km, podobné stopy a totožná ohniště. I když to samozřejmě nelze nikdy stoprocentně archeologickými prameny doložit, mohlo by jít dokonce o pozůstatky po aktivitách jedné skupiny.

„Obvykle je obtížné v období mezolitu stanovit (a to i za použití radiouhlíkového datování), jestli tatáž skupina navštívila v regionu více míst. Komplexnost postupů, ať už výrobních nebo konstrukčních, je jedním z argumentů pro pohyb právě jedné skupiny lidí,“ podotýká Katarína Kapustka

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Jaroslav Řídký
Archeologický ústav AV ČR, Praha
ridky@arup.cas.cz
+420 734 445 333

z Archeologického ústavu AV ČR, Praha. „Uvidíme z dalších analýz, jestli se objeví i další shody, vodítka určitě poskytnete datování ¹⁴C i analýza obsahu ohnišť, které jsme odebrali k laboratornímu prozkoumání.“

Převisy jako muzea

Tým, jehož členem mimo zmíněných vědkyň je i Matthew Walls z University v Calgary, se soustředil na sondáže ve velkých převisích poblíž Harasova a hradu Kokořín. Převisy jsou nazvány Diamant dle prvního nálezů kamenné suroviny, křišťálu, materiálu pro výrobu kamenných nástrojů, a Dóm dle zaobleného a vysokého tvaru střechy převisu. Cílem bylo doplnit obrázek o intenzitě a kontinuitě ve využívání převisů.

„V obou převisích jsme našli velmi zachovalý biologický materiál z velmi dávných období, například pravěké skořápky lískových ořechů a kosti zvířat. Kromě toho také několik ohnišť a kamenných nástrojů, z mladších období pak střepů z doby bronzové,“ říká Karolína Pauknerová.

V převisích badatelé odkryli vrstvy usazenin o mocnosti zhruba 120 cm. Ty obsahovaly stopy lidské činnosti od doby lovců a sběračů až po trampské ohniště při povrchu.

Kokořínská pravěká křižovatka

Kokořínsko si mezinárodní tým vědců vybral, protože zde vzhledem k jeho poloze s velkou pravděpodobností poslední lovci a sběrači procházeli. „Přes krajinu pískovcových skal severně od soutoku Vltavy a Labe pravděpodobně lidé často cestovali na sever, odkud pochází většina kamenné suroviny (pazourku, silicitu) pro výrobu kamenných nástrojů,“ vysvětluje Katarína Kapustka z Archeologického ústavu AV ČR, Praha.

Klimatická změna v pravěku

„V našich výzkumech jsme zachytili jak období pozdního paleolitu (lokalita Kožený zámek), tak období mezolitu. Zatímco v pozdním paleolitu byla krajina suchá a holá, v mezolitu se uvažuje o větší vlhkosti i zalesnění. Jde o velkou klimatickou změnu,“ poukazuje na zajímavý fakt Katarína Kapustka.

„Otázkou je, jak najít rozdíly v životním stylu dávných lidí, když v archeologickém záznamu tyto proměny takřka nevidíme.“

„Otázkou je, jak najít rozdíly v životním stylu dávných lidí, když v archeologickém záznamu tyto proměny takřka nevidíme,“ doplňuje Karolína Pauknerová. „Z toho důvodu se snažíme oslovit kolegy z přírodovědných oblastí, kteří se zabývají analýzou škrobů na kamenných nástrojích, sedimentární DNA, fytolitů a hledáme možnosti kalibrace jejich využití pro archeologické otázky o životním stylu dávných lidí.“

Výzkum ve velkých převisích pomůže dohromady složit mozaiku jejich využívání. Tým také usiluje o nalezení rovinného sídliště či sídlišť mimo oblast převisů, čímž by se doplnila představa o síti osídlených poloh v krajině a vznikl by lepší materiál pro hypotézy o pohybu v krajině. Přáním do budoucna také je uskutečnit v některém převisu větší odkryv, který by ukázal různé činnosti, jaké se v něm odehrávaly v jednu chvíli i v dlouhém časovém sledu.

Více informací:

Katarína Kapustka, Ph.D.

Archeologický ústav AV ČR, Praha

culakova@arup.cas.cz

+420 732 715 201

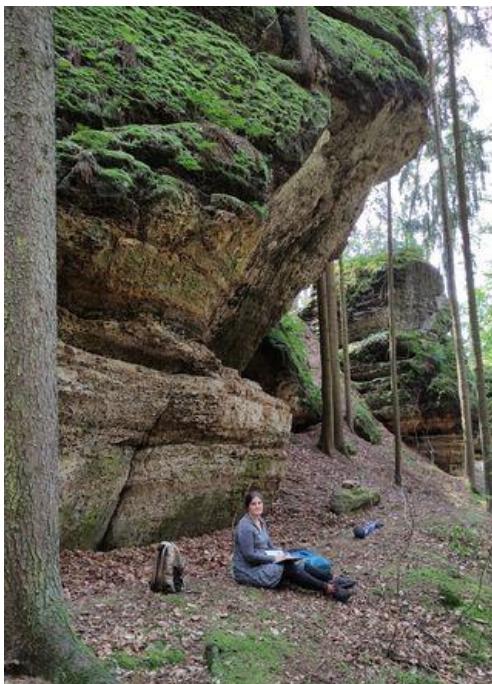
Karolína Pauknerová, Ph.D.

Centrum pro teoretická studia UK / AV ČR

pauknerova@cts.cuni.cz

+420 602 493 308

Fotogalerie:

*Převís Dóm před zahájením výzkumu
FOTO: K. Pauknerová a K. Kapustka*

*Vnější, severní profil sondy v převisu Dóm. Probarvené vrstvy, které se v převisu postupně ukládaly, ilustrují běh času od dob lovců a sběračů po současnost.
FOTO: K. Pauknerová a K. Kapustka*

*Práce na sondě v převisu Diamant
FOTO: K. Pauknerová a K. Kapustka*

Ohniště s kamenem a kůlovými jamkami před...
FOTO: K. Pauknerová a K. Kapustka

... a po jejich preparaci v převisu Dóm

Karolína Pauknerová a Katarína Kapustka při fotografování profilů v převisu Diamant
FOTO: archiv K. Pauknerová a K. Kapustka